

A házszabályok egyensúlyoznak a parlamenti szólásszabadság és a tanácskozási rend érdekei között, éppen ezért érezhetően obstrukcióellenesek. Az obstrukció egyik ellenszere a *klotúr* intézménye. A magyar parlamenti jog határozottan obstrukcióellenes, és alkalmazza a klotúrt. Az előterjesztő vagy legalább tizenöt képviselő írásban javasolhatja a vita lezárását, ha az indítványhoz már valamennyi frakciónak lehetősége volt hozzászólni. A vita lezárását követően frakciónként egy-egy képviselő még öt percben hozzászólhat.

A parlamenti szólásszabadság a korlátokkal együtt *a képviselők alkotmányos joga*; szólásra nemcsak előzetesen, hanem vita közben és ismételten is lehet jelentkezni.

A felszólalások a kormánypárti és ellenzéki felszólalók sorrendje szerint váltakozva történnek. A Kormány tagjainak és az előkészítésben részt vevő bizottságok képviselőinek szólási előjogaik vannak, bármikor felszólalhatnak. Szót kérhetnek a tanácskozási joggal jelen lévők is.

A szólásjog önállóvá vált intézményei *a napirenden kívüli felszólalás, az ügyrendi felszólalás és a „kétperces” szólás*. Napirenden kívül országos jelentőségű, halaszthatatlan és rendkívüli ügyben lehet szólni. Napirend előtt a szólás joga kizárólag a frakcióvezetőket illeti meg öt percen belül. Napirend után bármely képviselő felszólalásra jelentkezhet. A napirend előtti felszólalás a képviselők (a frakciók) kedvelt fegyvere, az ülések kezdetén még nem lankad a figyelem, telt ház van, s ekkor a legnagyobb a reflektorfény.

A tárgyalat napirendet érintően ügyrendi kérdésben bármelyik képviselő három percre bármikor szót kérhet. Valamennyi képviselő kötelezettsége az alkotmány, a törvények, a házszabályok betartása és betartatása. Az ügyrendi viták a parlamenti jog továbbfejlesztői is.

Kétperces hozzászólást vita közben, korábbi felszólalással kapcsolatos észrevétel céljából lehet kérni. Ez az intézmény valójában a „tetemre hívott” képviselő viszontválaszhoz való joga, a gyakorlatban a személyes érintettségre hivatkozva élnek vele.

Történetileg számtalan példával igazolható, hogy *a beszédjog intézményei nem mindig rendeltetésszerűen működnek*, s ez jellemzi a magyar Országgyűlést is. A rendeltetésszerű működést segíti elő *a parlamenti fegyelmi jog*, amely a színvonalas házszabályokban részletesen kidolgozott. Fegyelmi büntetéseket szabhat ki az elnök és a parlament. A büntetések olyan súlyosak is lehetnek, hogy a parlament örökre megváljék egy tagjától (például méltatlansági összeférhetetlenség kimondása). *A fegyelmi jog* nemcsak a *nagyon aktív*, a házszabályokat rendre felrúgó, hanem *a nagyon passzív képviselőket is érinti*: az igazolatlanul tartósan távol maradókat például illetmény-visszatartással sújtja.

A hatályos parlamenti jogban meglehetősen nagyvonalú a fegyelmi eszközrendszer. A házszabály csak a távolmaradást szankcionálja: ha a képviselő a tárgyhónap napirendben előre feltüntetett szavazásainak több mint egyharmadán igazolatlanul nem vesz részt, alapdíja arányosan csökken.

A fegyelmi jog legsúlyosabb eszköze a *szómegvonás*. Az elnök megvonja a szót attól a felszólalótól, akit beszéde során *harmadszor* szólít fel arra, hogy térjen a tárgyra, vagy másodszer utasít rendre, illetve attól is, *aki időkeretét kitöltötte*.

Ha az Országgyűlés ülésén olyan rendzavarás történik, amely a tanácskozás folytatását lehetetlenné teszi, az elnök az ülést *határozott időre félbeszakíthatja*. Ha az elnök elhagyja székét, az ülés félbeszakad.

A tanácskozási rendhez sorolhatók *a javaslattételi* (indítványozási, kezdeményezési)